

Linnéuniversitetet

LÄRARPROGRAMMET

Svårigheter som elever med annan kulturell bakgrund kan möta i den svenska skolan

Emil Allisander, Martin Collin

Linnéuniversitetet

Institutionen för pedagogik, psykologi och idrottsvetenskap

Arbetets art: Systematisk litteraturstudie, vetenskapsteori, AU-2 Värdepedagogiska frågeställningar, 15 hp

Lärarprogrammet

Titel: Svårigheter som elever med annan kulturell bakgrund kan möta i den svenska skolan

Författare: Emil Allisander, Martin Collin

Handledare: Gunilla Gunnarsson

Examinator: Ann-Christin Torpsten

ABSTRACT

Detta är en systematisk litteraturstudie som handlar om vilka svårigheter som elever med annan kulturell bakgrund kan möta i den svenska skolan. Vi ville ta reda på hur lärarna såg på elever med annan kulturell bakgrund, hur dessa elever såg på sin skolsituation, språkets betydelse för invandrarelever och föräldrarnas påverkan på dessa elever. Vi valde detta ämne eftersom vi under vår senaste VFU-period hade en handledare som arbetade med ett interkulturellt förhållningssätt. Läroplanerna från och med Lgr-80 har tagit upp mer om en interkulturell skola och forskningen har gått från att se invandrarelever som ett problem i skolan till att det är skolans och lärarnas synsätt som är problemet. Vi har utgått ifrån ett interkulturellt perspektiv. Vi utgick från tolv sökord när vi letade efter litteratur i olika databaser. Litteraturen utgjorde resultatet i vårt arbete. Det som framkom i vårt resultat var att språket var en nyckel och ett hinder för att integreras i den svenska skolan. Flera av lärarna i vår litteraturstudie hade inte ett interkulturellt förhållningssätt i sin undervisning. Det studien har visat på är att invandrarelevers önskan att *bli svensk* för att få möjlighet att integreras i skolan. Det som vi tar med oss från denna studie till vårt framtida yrke är att se alla personer oavsett kulturell bakgrund som en egen individ.

Nyckelord: Invandrare, språk, skola, hinder, svårigheter, integration, undervisning, elev, Sverige.

INNEHÅLL

1	INTRODUKTION.....	1
2	PROBLEM	2
2.1	Problemformulering	2
2.2	Syfte och Frågeställningar	2
3	BAKGRUND	3
3.1	Forskning under 1980-talet och Lgr-80.....	3
3.2	Forskning under 1990-talet, Lpo-94 och Lgr-11	4
4	TEORETISKT PERSPEKTIV	6
5	METOD	7
5.1	Tillvägagångssätt.....	7
5.2	Urval/avgränsningar	7
5.3	Sökord.....	7
5.4	De vetenskapliga texternas syfte och metod.....	8
5.5	Etiska överväganden.....	10
5.6	Metoddiskussion.....	11
6	RESULTAT.....	12
6.1	Lärares syn på elever med annan kulturell bakgrund.....	12
6.1.1	Lärares syn beroende på egen bakgrund och förhållningsätt	12
6.1.2	Kulturskillnader	12
6.1.3	Miljöfaktorer.....	13
6.2	Elever med annan kulturell bakgrunds syn på skolan	13
6.2.1	Anpassning till den svenska skolan	13
6.2.2	Brister i det svenska språket	14
6.3	Språkets betydelse för elever med annan kulturell bakgrund.....	14
6.3.1	Modersmålets betydelse för invandrarelevs inläring.....	14
6.3.2	Skolans och lärarens påverkan på svenska språket	14
6.3.3	Svenska språket kopplat till integration i skolan	14
6.4	Föräldrars inverkan i skolan på elever med annan kulturell bakgrund	15
6.4.1	Lärarnas syn på föräldrar	15
6.4.2	Föräldrarnas syn på sin inverkan	16
6.4.3	Kontakt mellan lärare och föräldrar.....	16
7	DISKUSSION	18
7.1	Lärares syn på elever med annan kulturell bakgrund.....	18
7.1.1	Lärares bakgrund och förhållningsätt	18

7.1.2	Kulturskillnader	18
7.1.3	Miljöfaktorer.....	19
7.2	Elever med annan kulturell bakgrunds syn på skolan	19
7.2.1	Anpassning till den svenska skolan	19
7.2.2	Brister i det svenska språket	19
7.3	Språkets betydelse för elever med annan kulturell bakgrund.....	20
7.3.1	Modersmålets betydelse för invandrarelevs inläring.....	20
7.3.2	Skolans och lärarens påverkan på svenska språket	20
7.3.3	Språket kopplat till integration i skolan.....	20
7.4	Föräldrars inverkan i skolan på elever med annan kulturell bakgrund	21
7.4.1	Lärarnas syn på föräldrar med annan kulturell bakgrund.....	21
7.4.2	Föräldrarnas syn på sin inverkan	22
7.4.3	Kontakt mellan lärare och föräldrar.....	22
8	PEDAGOGISKA IMPLIKATIONER	23
9	REFERENSLISTA.....	24

1 INTRODUCTION

Vårt intresse väcktes när en av oss under vår senaste VFU-period var i en fjärdeklass, där en av sexton elever hade utländsk bakgrund. Hur klassens lärare förhöll sig till denna elev, fick oss att reflektera kring de svårigheter elever med annan kulturell bakgrund kan möta i den svenska skolan. Han såg elevens kulturella bakgrund som en tillgång och gjorde så de andra eleverna fick kunskap om denna elev och hans bakgrund. Det behöver inte vara så här på alla skolor bara för att denna läraren arbetade på detta viset med den eleven. Denna fundering ledde till att vi valt att inrikta oss på vilka svårigheter invandrarelever kan möta i den svenska skolan.

Ett begrepp som vi vill definiera är interkulturellt förhållningssätt. I Lpo-94 står det att:

”Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla, tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där.” (Utbildningsdepartementet, 1994 s. 4)

Under 70-talet betecknades Sverige och utlandet som två skilda begrepp genom språket (Lorentz, 2007). I dagens Sverige upplevs inte skillnaden mellan Sverige och utlandet som lika stor, vi lever mer i en globaliserad värld som är befolkad av invånare med olika kulturer (a.a.). Något som också gör ämnet intressant är att det är ett aktuellt ämne, vilket Lorentz (2007) studier ovan visar.

När vi lever i ett samhälle där personer från olika kulturer möts och arbetar tillsammans, kan det vara bra med en god förståelse för de svårigheter människor med annan kulturell bakgrund kan stöta på i den svenska skolan. Med denna litteraturstudie vill vi försöka synliggöra de svårigheter som elever med annan kulturell bakgrund kan möta i den svenska skolan.

2 PROBLEM

I detta avsnitt beskrivs varför det kommer ställas högre krav på ett interkulturellt förhållningssätt i den svenska skolan och en presentation av vårt syfte samt frågeställningar till detta.

2.1 Problemformulering

Idag är var femte svensk invandrare och det finns över 200 språkgrupper i Sverige, därför kan man se Sverige som ett mångkulturellt samhälle (Lidskog & Deniz, 2009). Flertalet skolor i Sverige har elever med olika kulturell bakgrund (a.a.). I ett mångkulturellt land som Sverige tror vi att det kommer att ställas större krav på ett interkulturellt förhållningssätt i den svenska skolan. Vi hoppas att vår litteraturstudie ska synliggöra för de problem elever med annan kulturell bakgrund kan stöta på i den svenska skolan.

2.2 Syfte och Frågeställningar

Vårt huvudsakliga syfte är att belysa de svårigheter som elever med annan kulturell bakgrund kan möta i den svenska skolan genom nedanstående frågeställningar.

Vi har delat in vårt syfte i fyra frågeställningar.

- Hur ser lärare på elever med annan kulturell bakgrund i den svenska skolan?
- Hur ser elever med annan kulturell bakgrund på sin skolsituation i den svenska skolan?
- Vad har språket för betydelse för elever med annan kulturell bakgrund i mötet med den svenska skolan?
- Vad har föräldrar för betydelse för elever med annan kulturell bakgrund i den svenska skolan?

3 BAKGRUND

I detta avsnitt tar vi upp hur forskningen kring vilka problem som invandrarelever kan möta i skolan sett ut historiskt samt hur tre läroplaner har beskrivit hur den svenska skolan arbetat med det interkulturella perspektivet, angående exempelvis hemspråksundervisning. Läroplanerna vi har gått igenom är Lgr-80, Lpo-94 och Lgr-11.

3.1 Forskning under 1980-talet och Lgr-80

De studier om mångkulturella frågor som genomfördes på 1980-talet inriktades på hur det går för invandrare i den svenska skolan och vad för faktorer som kunde vara ett problem för dem (Granstedt, 2010). Invandrarelever ansåg man hade en högre problemförekomst än etniskt svenska elever. Många studiers resultat kom fram till de källor som fanns till problemen i skolan (a.a.). Man pekade på att föräldrarnas sociala tillhörighet kan vara ett hinder och att elevens modermål kan ställa till problem. Speciellt språket togs upp som stor problemfaktor, såväl modersmålet som svenskan. Studierna pekar på att de faktorer som ställer till problem oftast ligger hos skolan, anser lärare och skolans okunskap om elever med annan kulturell bakgrund (Granstedt, 2010). Synen på invandrarelever var oftast negativ med ord som *stöd*, *brist* och *problem*, detta speglades även i styrdokumentet (a.a.). Cummins (1981) forskning visar att barn som i tidig skolålder börjar lära sig ett andraspråk tillägnar sig detta språk inom 5-7 år. Dessa barn ligger på en språklig nivå som kan jämföras med invandrarelever som är födda i Sverige. Under de 5-7 åren har barn som inte har svenska som modersmål svårt när de ska lära sig svenska jämfört med svenska barn. Enligt Bredänge (2003) ökade hemspråksundervisningen under 1980-talet. Studiehandedning, det vill säga hjälp till eleverna på deras modersmål i varje skolämne, ingick i hemspråklärares arbetsuppgifter och ökade antalet hemspråklärare. I de större invandraspråken, som spanska, finska, grekiska, serbokroatiska och turkiska anordnades hemspråksklasser där alla elever som hade samma modersmål och undervisningen skedde på både modersmålet och svenska i alla ämnen.

I Lgr-80, under kapitlet *mål och riktlinjer*, står det att skolan har ett ansvar för elever som tillhör olika minoriteter och elever med svårigheter. Skolan ska i samverkan med andra hjälpa dem som har svårigheter av olika slag. Hemspråksundervisningen är frivillig och den har elever möjlighet att få redan i förskolan. Denna undervisningsform ska anordnas för elever som inte har svenska som modersmål och som tillhör en annan minoritet i Sverige, exempelvis samerna. Hemspråksundervisningen ska utgå från elevernas behov och syftet är att bevara och utveckla kunskaper i det språk som eleven använder i vardagen. Ett annat syfte med undervisningen är att eleverna ska kunna tala två språk som gör att de kan känna sig bekväma i två kulturer. Dessa elever har även rätt till studiehandedning på sitt hemspråk med syfte att stimulera språkutvecklingen och att stödja eleven i de olika ämnena. De elever som inte har svenska som modersmål har rätt till undervisning i svenska som främmande språk och denna undervisning är obligatorisk. (Skolöverstyrelsen, 1980).

3.2 Forskning under 1990-talet, Lpo-94 och Lgr-11

Under 1990-talet fortsattes det att bedriva studier inom mångkulturalism där man under denna tid undersökte hur det gick i skolan för invandrarelever (Granstedt, 2010). De resultat som redovisas säger att de flesta invandrare presterar bra i skolan och att vissa invandrargrupper även klarar sig lite bättre i modersmålsundervisning. De problem som uppstår kopplade till skolan anser man ligga i elevernas bakgrund, såväl det språkliga som det kulturella ligger bakom bristande resultat. Det främsta problemet kopplas till lärarna och deras synsätt på mångkulturalism i den svenska skolan (a.a.). I Granstedts (2010) studie beskrivs lärarnas olika förhållningssätt till eleverna med svensk respektive utländsk bakgrund där lärarna inte utgår från samma regler när de bedömer. Bredänge (2003) skriver att hemspråksundervisningen ifrågasattes under början av 1990-talet. 1993 togs beslut om att halvera hemspråksundervisning i Sverige och detta ledde till förändringar, i form av en reducering till 7 år som en elev fick ha hemspråksundervisning. Denna undervisning ägde nu rum utanför ordinarie skoltid och detta ledde i sin tur till att hemspråkslärarna blev övertaliga.

Enligt Skolverkets (1995) rapport fanns det hösten 1994 ca 112 000 elever med ett annat modersmål än svenska och dessa elever stod för 12,2 % av alla elever i Sveriges skolor. Eleverna som deltog i undervisning i svenska som andraspråk var ungefär 62 000 och det motsvarade 55,7 % av hemspråks eleverna och 5,8 % av alla elever. Under hösten 1994 fanns 125 olika språk bland eleverna i de svenska grundskolorna. På gymnasiet hade ca 6 % av eleverna (19 583 elever) ett annat modersmål än svenska hösten 1994. 26 % av de eleverna deltog i undervisningen i svenska som andraspråk.

I Lpo-94 står det under *grundläggande värden* att elever ska fostras till rättskänsla och generositet genom den etik som förvaltas av den kristna traditionen och den västerländska humanismen. I det andra kapitlet *förståelse och medmänsklighet* beskrivs det svenska samhällets internationalisering genom den fria rörligheten och vikten av att ta tillvara på de värderingar som finns i en kulturell mångfald. Den beskriver också att man ska vara öppen för olika uppfattningar och ge möjlighet att de förs fram. Läroplanen tar även upp vikten av att se verkligheten ur ett globalt sammanhang för att skapa kontakter över kultur- och nationsgränser (Utbildningsdepartementet, 1994). I Lpo-94 har hemspråksundervisningen bytt namn till modersmålsundervisning och syftar till att främja och utveckla eleverna till en flerkulturell identitet. Undervisningen i modersmål ska även verka för att öka förståelsen mellan olika kulturer och folkslag (Skolverket, 2000). Till skillnad från tidigare kursplan Lgr-80 så är modersmålsundervisningen ett frivilligt ämne som oftast ligger utanför timplanbunden tid (Wigerfelt, 2004).

Lgr-11 bygger i stora delar på Lpo-94 och därigenom står det formulerat lika. I Lgr-11 finns diskrimineringsgrunderna med där bland annat diskriminering mot etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning finns med. Vidare beskriver Lgr-11 att främlingsfientlighet ska bemötas med ”kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser” (Skolverket, 2011 s. 7).

Lgr-11 tar upp, under rubriken *skolans uppdrag*, skolans samarbete med hemmen:

”Utbildning och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskap – från en generation till nästa. Skolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnets uppfostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen” (Skolverket, 2011 s. 9).

I Lgr-11 står det i kapitlet *modersmål* att modersmålsundervisningen ska ge eleverna förutsättningar att kunna tala flera språk och att utveckla sin kulturella identitet. I undervisningen ska eleverna få möjligheter att utveckla sina kunskaper om samhällen och kulturer där deras modersmål talas. Ett annat syfte med modersmålsundervisningen är att eleverna ska utveckla ett jämförande förhållningssätt till olika språk och kulturer. Undervisningen i ämnet modersmål ska ge eleverna förutsättningar att utveckla sin förmåga att använda sitt modersmål som ett medel för sin språkutveckling och sitt lärande och formulera sig och kommunicera i tal och skrift. Modersmålsundervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar förmågan att urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer och att kunna reflektera över samhällsfrågor, traditioner och kulturella företeelser i områden där modersmålet talas utifrån jämförelser med svenska förhållanden (Skolverket, 2011).

Förändringarna i kursplanerna har gått från ett kulturellt förhållningsätt till ett mer mångkulturellt perspektiv därför att antalet invandrarelever har ökat i den svenska skolan. Det som Lgr-80 nämnde om elever från andra kulturer handlade om hemspråksundervisning där man eftersträvade att de eleverna skulle känna sig bekväma i två kulturer. Lpo-94 och Lgr-11 bygger vidare på det och verkar för att alla elever skulle kunna skapa kontakter över kulturgränser och se utifrån ett globalt perspektiv.

Även om skolan blivit mer mångkulturell så anknyter Lpo-94 och Lgr-11 till den kristna traditionen och den västerländska humanismen. Med detta säger de emot sig själv eftersom skolan förespråkar kulturell mångfald.

4 TEORETISKT PERSPEKTIV

I vår litteraturstudie har vi valt att utgå ifrån ett interkulturellt perspektiv på lärande.

Ordet interkulturell innebär en handling mellan individer, en interaktionsprocess där kommunikation sker mellan personer från olika kulturella bakgrunder (Lorentz och Bergstedt, 2006). Enligt Torpsten (20110922) handlar ett interkulturellt perspektiv om ett förhållningssätt, där individer ifrån olika kulturer genom kommunikation, får en ökad förståelse för varandras tankesätt och kultur. Vi har i vårt arbete valt att utgå ifrån ett interkulturellt perspektiv på lärande där vårt syfte är att synliggöra de svårigheter som elever med annan kulturell bakgrund kan möta i den svenska skolan. Lorentz och Bergstedt (2006) beskriver det interkulturella perspektivet på lärande:

”Det som framförallt kännetecknar interkulturellt lärande är att interaktionen och kommunikationen mellan olika individer med skild etnisk eller kulturell bakgrund kan påverka lärandets villkor och kunskapens innehåll i lärandesituationen” (s. 29)

Jepson Wigg (2008) säger att en invandrare är någon som invandrat till ett annat land från sitt ursprungliga hemland. I vår litteraturstudie har vi valt att ta reda på vilka svårigheter elever med annan kulturell bakgrund kan möta i den svenska skolan. Med begreppet *annan kulturell bakgrund* menar vi personer som kommer ifrån en annan kultur än den skandinaviska. Runfors (2003) beskriver en invandrarelev som någon med ett annat modersmål än svenska och menar att även den vardagliga skolpraktiken gör detsamma.

I Elmeroth (2008) nämner hon andrafiering som ett begrepp där man pratar om grupptillhörighet. Hon tar upp etnicitet där olika grupper skapas utifrån ”kulturella eller sociala gränsdragningar, känslor av samhörighet, gemensamma symboler, identitet osv.”(s. 27). Det är dessa skillnader som gör att man kan tala om olika etniska grupper. Genom dessa olikheter skapas en kontrast till gruppen som nämns som ”dem andra” där utgångspunkten finns i den egna gruppen. Elmeroth (2008) tar även upp exempel när vi definierar oss som *svenskar* och invandrare blir i kontrast till detta *icke-svenskar*. I vår studie har vi beskrivningar av elever som inte är en del av gemenskapen i klassen på grund av olikheter gentemot dem svenska eleverna. De elever som kommer till Sverige och den svenska skolan kan bli andrafierade.

5 METOD

I detta avsnitt beskrivs hur vi gjort för att söka efter vetenskapliga artiklar, vad vi hade för urval och hur vi avgränsade oss när vi sökte och vilka sökord vi använt. De vetenskapliga texternas syfte, metod och etiska överväganden presenteras och i slutet av kapitlet diskuteras hur vårt metodval kan ha påverkat vår systematiska litteraturstudie.

5.1 Tillvägagångssätt

Vårt tillvägagångssätt i vår systematiska litteraturstudie har varit att söka upp studier genom sökmotorer på Internet. Enligt Forsberg och Engström (2008) finns det många databaser där litteratur kan sökas och vissa databaser når man gratis via Internet. De sökmotorer vi använde var LibHub, ERIC, SWEPUB, Libris och Artikelsök. Vi sökte efter böcker, avhandlingar och artiklar. När vi hade samlat in relevant fakta läste vi igenom de vetenskapliga texterna och plockade ut det som var relevant för vår litteraturstudie. Vid vissa tillfällen hittade vi vetenskapliga texter som vi inte direkt kunde använda i vår litteraturstudie, men då tog vi hjälp av de texternas referenslistor med mål att hitta referenser som vi kunde använda. Forsberg och Engström (2008) säger att när man har hittat en relevant artikel som rör frågeställningen bör man studera artikelns referenslista, här kan man hitta andra vetenskapliga artiklar som handlar om problemområdet. Vi delade in de relevanta studierna i underrubriker utifrån våra frågeställningar i vår litteraturstudie.

5.2 Urval/avgränsningar

Vårt urval av studier avgränsade vi till forskning som berörde våra frågeställningar. Vi sökte igenom avhandlingar genom att kolla om abstractet var relevant till vår studie. Vi hittade forskning som behandlade Finland men eftersom vår frågeställning utgår från den svenska skolan så ansåg vi att avhandlingarna inte var relevanta. Eftersom våra frågeställningar behandlar människor med annan kulturell bakgrund utgick vi från att dessa personer kom från andra kulturer än den skandinaviska. Efter vi hade genomskött och sorterat bort fick vi till slut fram tio avhandlingar som berörde vårt område.

5.3 Sökord

De sökord vi använde oss utav när vi sökte efter vetenskapliga texter var följande: Invandrare, multikulturell/multicultural, interkulturell/intercultural, skola/school, mångfald, problem, hinder, svårigheter/difficulties, integration, undervisning/education, elev/pupil, Sverige/Sweden.

Dessa sökord valde vi eftersom de går att koppla till vår huvudfrågeställning som handlar om vilka svårigheter elever med annan kulturell bakgrund kan möta i den svenska skolan. Eftersom vi ville begränsa oss till Sverige och den svenska skolan förekom ord som Sverige, undervisning, elev och skola i våra sökningar. Sökorden invandrare, multikulturell, interkulturell, mångfald och integration använde vi för att

de går att koppla till vår huvudfrågeställning då den har fokus på elever med annan kulturell bakgrund. Vi ville även hitta internationellt publicerade texter och därför hade vi med sökorden multicultural, intercultural, school, difficulties, education, pupil, integration och Sweden.

5.4 De vetenskapliga texternas syfte och metod

Sabine Gruber (2008) – När skolan gör skillnad: skola, etnicitet och institutionell praktik.

Gruber har i sin fältstudie genomfört deltagande observationer för att kunna följa det dagliga livet i ett socialt sammanhang, i detta fall på en högstadieskola. Gruber intervjuade även lärare från denna högstadieskola, som är belägen i bostadsområdets centrum, och har en blandning av svenska elever och elever med annan kulturell bakgrund som beskrivs som *invandrarelever*. Skolan har två upptagningsområden där ett område är invandrartätt och det andra domineras av svenskar.

Pirjo Lahdenperä (1997) – Invandrarbakgrund eller skolsvårigheter? – en textanalytisk studie av åtgärdsprogram för elever med invandrarbakgrund

Lahdenperä har i sin studie analyserat relationen mellan lärares uppfattningar om svårigheter i skolan och lärares förhållningssätt till elever med invandrarbakgrund. Lahdenperä ville i sin studie analysera den aktuella tankegången rörande skolsvårigheter och problem, definiera olika attityder mot elever med invandrarbakgrund och annan etnisk tillhörighet och undersöka hur lärare tolkar och beskriver problem beträffande elever med invandrarbakgrund. Syftet med studien var att undersöka förhållandet mellan uppfattningar om problem i skolan och attityder mot elever med invandrarbakgrund och annan etnisk tillhörighet.

Gunlög Bredänge (2003) – Gränslös pedagog – fyra studier om utländska lärare i svensk skola

Bredänge har i sin avhandling intervjuat 62 utländska lärare för att ta reda på hur de såg på sitt första möte med den svenska grundskolan. Det övergripande syftet med avhandlingen är att analysera för att förstå de strategier som behövs för utländska lärare att lyckas och bli framgångsrika lärare i skolan i Sverige. Syftet är också att analysera vad som behövs från den svenska lärosäten för att underlätta och att analysera individuella och strukturella hinder

Thomas Johansson (2011) – The art of becoming ‘Swedish’: Immigrant youth, school careers and life plans

Johansson har i sin studie intervjuat tio elever på två olika gymnasieprogram. Studien undersöker hur unga invandrare planerade sina livsplaner och hur detta kan relateras till etnicitet, identitet och omgivning. Under intervjuerna fick personerna som blev intervjuade tala fritt utifrån öppna frågor. Han har valt att utgå ifrån fyra intervjupersoner som han kallar Farez, Helen, Hilda och Antonio

Meta Cederberg (2006) – Utifrån sett – inifrån upplevt, några unga kvinnor som kom till Sverige i tonåren och deras möte med den svenska skolan

Cederberg har i sin avhandling intervjuat tolv kvinnor med utländsk bakgrund. Studien hade som syfte att analysera och beskriva kvinnornas möte med den svenska skolan och deras framgångsrika skolkarriärer. Frågorna i intervjun berörde de utländska kvinnornas erfarenheter från skoltiden, vilka personer som varit viktiga för dem och om normer i skolan.

Laid Bouakaz (2007) – Parental involvement in school

Bouakaz har i sin studie intervjuat lärare och föräldrar om hur de ser på föräldrars relation till skolan i ett invandrartätt område. Studien är gjord på en skola i Malmö där övervägande delen är muslimer och kommer från länder i Arabien. I studien vill Bouakaz få en djupare förståelse för vilka möjligheter och hinder som föräldrar med annan kulturell bakgrund möter när de vill bli involverade i skolan för deras barn. Studien är gjord på intervjuer där en lärare har intervjuats medan föräldrarna har intervjuats i grupp.

Lena Granstedt (2010) – Synsätt, teman och strategier: några perspektiv på mångkulturella frågor i skolan i ett praktikhärla projekt

Granstedt har gjort en studie där hon intervjuar lärare från två olika skolor om de erfarenheter de har av elever med annan kulturell bakgrund. Hennes syfte är att ta reda på hur lärare talar om mångkulturella frågor i skolan. I hennes studie skiljer hon på klasslärares och modersmållärares sätt att se på elever med annan kulturell bakgrund och deras föräldrar.

Ann-Carita Evaldssons (2002) – Sociala och språkliga gränsdragningar bland elever i en mångkulturell skola.

I Evaldssons studie undersöker hon bland annat hur elever med utländsk bakgrund formar den språkliga gemenskapen under skoltiden. Hon har genomfört en fältstudie bland elever på mellanstadiet i en skola. Hon har observerat och bandat samtal mellan elever som har svenska som sitt andraspråk. På skolan är cirka 2/3 av eleverna födda utomlands. Hennes observationer har mest inriktats på elever med spanska som modersmål och som kommer från Sydamerika.

Ulrika Jepson Wigg (2008) – Bryta upp och börja om: berättelser om flyktingskap, skolgång och identitet.

I Jepson Wiggs studie har hon studerat unga människors erfarenheter de har med sig när de kom till Sverige från ett annat land och hur de anpassar sig till skolan. Hon har använt sig av livsberättelser från åtta personer som hon intervjuat. Syftet är att belysa, analysera och diskutera hur unga människor berättar om sina erfarenheter av att tvingas bryta upp från sitt hemland och börja om i ett nytt land under sin skolgång.

Al Reza Sahaf (1994) – Language, identity and social behaviour: a sociocultural approach to the study of the concept "will" on the effectiveness of the "how's" and "why's" of bilingualism

Sahaf har i sin avhandling beskrivit vilka sociala, kulturella, språkliga, psykologiska och pedagogiska faktorer som påverkar invandrarelevens önskan att behålla sitt förstaspråk. Undersökningen har gjorts på en grupp iranska elever som gick på ITK (Introduktionskurs för invandrarelever med begränsade kunskaper i svenska inför gymnasiala studier) och eleverna blev intervjuade och observerade i undervisningssammanhang. I undersökningen intervjuades även en grupp med hemkunskapslärare.

5.5 Etiska överväganden

I detta avsnitt presenterar vi alla studiers etiska överväganden.

Vetenskapsrådet förespråkar en god moral och etik i forskning. De anser att de normer som man har i dagens samhälle spelar in på de övervägande man gör på den etik som kommer i fråga. Med en forskningsetik där personer medverkar ska det finnas en skyddande barriär för personer så att dessa inte kan utsättas för skador eller kränkningar genom att de medverkar i en forskning (Hermerén, 2011). De tar även upp vikten av anonymitet i en studie, det vill säga att den som intervjuats eller svarar på en enkät inte ska kunna spåras efter publicerad studie (a.a.).

Bredänge (2003). *Gränslös pedagog: fyra studier om utländska lärare i svensk skola.*

Studie 1: Gruppintervju, att välja ut några att intervju i en grupp är att välja bort andra

Studie 4: Bandade intervjuer, två intervjupersoner valde att avstå ifrån att bli inspelade

Cederberg (2006). *Utifrån sett - inifrån upplevt: några unga kvinnor som kom till Sverige i tonåren och deras möte med den svenska skolan.*

- Intervjupersonerna blev inte övertalade om de inte ville medverka i intervjun
- Vissa intervjupersoner började gråta under intervjun och de fick bestämma själva om de ville fortsätta berätta eller inte

Gruber (2008). *När skolan gör skillnad: skola, etnicitet och institutionell praktik.*

- Står inget i denna studie

Jepson Wigg (2008). *Bryta upp och börja om: berättelser om flyktingskap, skolgång och identitet.*

- Intervjuaren ville få reda på intervjupersonernas erfarenheter som flykting och sitt liv i Sverige. Intervjupersonen behövde inte svara på de frågor

intervjuaren ställde om han/hon inte ville och de kunde avbryta intervjun när de ville. Intervjuaren använde inte någons riktiga namn i avhandlingen eller vid andra publiceringar.

Lahdenperä (1997). *Invandrarbakgrund eller skolsvårigheter?: en textanalytisk studie av åtgärdsprogram för elever med invandrarbakgrund.*

- Innehållsanalysen av texterna i åtgärdsprogrammen är baserade på av vad som ingår i och respektive vad som är borttaget från texterna. I vad som tagits med i texten, har det faktiska innehållet studerats liksom det sätt på vilket det uttrycks i texten. Det som är undantaget från texten kan bestå av aspekter som författaren har ingen eller liten kunskap om.

5.6 Metoddiskussion

De första sökorden vi använde oss av var invandrare, skola och problem. För varje artikel vi läste igenom gick vi igenom artiklarnas sökord och använde oss av dem. Om vi först hade skrivit upp alla sökord som vi ville ha med i arbetet och enbart utgått ifrån dessa kunde vi fått fram ett annat resultat. För att få fram internationellt publicerade texter sökte vi på samma engelska ord som vi sökt på svenska. Vi sökte på ordet multikulturell som är synonym till att tala *svengelska*. Ordet vi skulle ha sökt på var mångkulturell och då kanske resultatet hade blivit annorlunda.

Från början hade vi en huvudfrågeställning där vi ville ta reda på vilka svårigheter elever med annan kulturell bakgrund kunde möta i den svenska skolan. Utifrån den litteratur vi valde fick vi fyra frågeställningar som vi har med i arbetet. När vi läste igenom litteraturen letade vi i referenslistorna för att söka oss vidare till andra källor för att få ett bredare utbud av litteratur.

6 RESULTAT

I detta avsnitt presenteras de vetenskapliga texternas resultat där vi utgått ifrån våra fyra frågeställningar.

6.1 Lärares syn på elever med annan kulturell bakgrund

6.1.1 Lärares syn beroende på egen bakgrund och förhållningsätt

Lahdenperäs (1998) studie visar att 70 % av de intervjuade lärarna såg elevens bakgrund eller etniska tillhörighet som negativt för skolarbetet. Ingen av de här lärarna hade enbart positiva attityder till elever med invandrabakgrund. 28 % av lärarna menade att elevens psykiska utveckling låg till grund för att eleven hade problem i skolan. Ungefär en fjärdedel av de intervjuade lärarna hade en interkulturell attityd som innebär att de ser elevers olika bakgrund som något bra där eleverna kan lära av varandra. De här lärarna var engagerade i eleverna och hade en icke-kategoriserande syn på elever med invandrabakgrund, till skillnad från 76 % av lärarna som hade en kategoriserande syn på dessa elever. Resultatet av studien visar att lärarens attityd till elever varierade beroende på lärarens bakgrund, t.ex. etnisk tillhörighet och utbildning. Lärarens kapacitet för ömsesidigt tänkande ökade om eleven och läraren hade samma etniska bakgrund eller om läraren kunde identifiera sig med elevens invandrabakgrund. Om läraren och eleven hade olika etnisk tillhörighet eller om läraren var medveten om kulturella skillnader mellan honom/henne och eleven, ökade lärarens önskan om att ta avstånd till och även en diskriminering av eleven. De flesta lärarna med mångkulturell bakgrund uppvisade en icke-kategoriserande attityd mot eleven och hans/hennes bakgrund. Både lärare i ämnet svenska som andraspråk och vanliga svensklärare var de lärare som kategoriserade mest negativt. Cederbergs (2006) studie visar även att lärarens förhållningssätt, positivt som negativt, gentemot elever har påverkat elevernas skolgång. I en av intervjuerna i Grubers (2008) studie menar en lärare att det är lättare att ha invandrareleverna eftersom man inte behöver tänka på vad man säger, jämfört med de svenska eleverna där man får passa sin tunga för att inte få en spydig kommentar tillbaka.

6.1.2 Kulturskillnader

I Bredänges (2003) studie har utländska lärare blivit intervjuade för att få reda på hur de såg på sitt första möte med den svenska grundskolan som lärare. Resultatet av studien visar att flera lärare anser att det finns en skillnad mellan invandrarelever och svenska elever när det gäller normer och regelsystem. Lärarna säger att de svenska barnen vet var gränsen går, alltså hur mycket och vad som är tillåtet, och de överskrider inte den gränsen. Däremot är invandrareleverna vana vid andra gränser och vilka straff man får om man går över de gränserna och detta i sin tur kan skapa problem för de eleverna. Runfors (2003) har observationer från en skola där invandrareleverna hade lägre status i kamratumgänget på skolan där lärare pekade på att de hade svårt att anpassa sig till svenska normer och regler.

6.1.3 Miljöfaktorer

Grubers (2008) studier visar att lärarna generaliserar svenska elever och invandrarelever. En del lärare beskriver i studien att med invandrarelever från bostadsområdets centrum blir arbetsbördan tyngre och att det är lättare med svenska elever från bostadsområdet Eken. Personalen på skolan kategoriserar in eleverna i fack från var de kommer ifrån. En annan del av lärarna på skolan beskriver att det är roligare att arbeta med invandrarelever från centrum därför att det alltid händer något kring dem. Dock kopplas ordet *strulelever* ihop med invandrarelever från båda sidorna av personalen på skolan. En lärare kallar en elev för *ovanligt romsk elev* därför denna visar upp goda studieresultat och gör sina läxor. I en övergripande översikt beskrivs invandrarelever som stökiga, bekymmer och problem i undervisningen även om invandrareleverna uppskattades hos vissa lärare (Gruber, 2008). En del av stökigheten kan ha att göra med elevernas hemmiljö där de kan ha haft en hård uppfostran och att eleverna därför tar *chansen att pysa ut i skolan* (Runfors, 2003 sid. 137). De svenska eleverna beskrivs som idealelever men lite för perfekta (Gruber, 2008). I Lahdenperäs (1998) studie tyckte minst 83 % av lärarna att det var eleverna själva som var anledningen till att de hade problem i skolan och menade att miljömässiga faktorer såsom skolmiljön inte påverkade eleven. 16 % av lärarna menade att miljöfaktorer låg bakom elevernas skolsvårigheter. I Runfors (2003) studie tycker lärarna att invandrarbarnen ligger ungefär två år efter i utvecklingen när de kommer till den svenska skolan. Det anser lärarna har att göra med den hemmiljö som eleverna har vistats i innan.

6.2 Elever med annan kulturell bakgrunds syn på skolan

6.2.1 Anpassning till den svenska skolan

Farez vill bli pilot och Helen apotekare, men båda känner att de inte får tillräcklig hjälp av skolan (Johansson, 2011). Enligt deras lärare har de inte tillräckliga språkliga kunskaper att klara av sådana utbildningsprogram. Hilda har stora ambitioner i livet och hon anser sig själv vara svensk och Antonio vill bli polis. Johansson menar att intervjupersonerna på olika sätt försöker anpassa sig till vad de tror är ett lämpligt beteende för en *bra svensk elev*. Om man har lärt sig att *vara svensk* är detta förknippat med goda framtidsförhoppningar och om man inte lärt sig att vara svensk kan detta bidra till låg självkänsla och att man får lägre förhoppningar i livet (Johansson, 2011). Kvinnorna i Cederbergs (2006) studie berättar att en förutsättning för att de skulle lyckas i skolan var att de var tvungna att anpassa sig till den svenska skolan. Kvinnornas anpassning ledde till bra relationer mellan kvinnorna och några lärare och att dessa kvinnor kände sig sedda och bekräftade som duktiga elever. Intervjupersonerna beskriver att de genom observation av sina klasskamrater fått lära sig hur man beter sig i klassrumsmiljön och detta var inget som skolan hjälpte kvinnorna med. Några av kvinnorna i Cederbergs (2006) studie upplever att när läraren brytt sig om dem, har detta lett till en trygghet och meningsfullhet hos kvinnorna. Resultatet visar även att när kvinnorna fått samtala med läraren om sina känslor, har detta väckt lärarens empati och kvinnorna upplever att de blivit bekräftade och sedda som individer. Johanssons (2011) studie visar att de fyra eleverna försöker anpassa sig till det som är förknippat med en bra svensk elev.

Detta trodde de skulle leda till att de fortare kom in i gemenskapen och att detta var en förutsättning för att få ett jobb och familj i Sverige.

6.2.2 Brister i det svenska språket

Cederbergs (2006) studier visar att några av kvinnorna hade haft lärare som sett till deras korta tid i Sverige när de satte betyg, istället för deras prestationer. Detta har några av kvinnorna upplevt som diskriminerande. Några av de intervjuade kvinnorna berättade om lärare som koncentrerat sig på deras språkliga kunskaper, som de tyckt var otillräckliga, i ämnesstudier och gett dem lägre betyg.

6.3 Språkets betydelse för elever med annan kulturell bakgrund

6.3.1 Modersmålets betydelse för invandrarelevs inläring

Hyltenstam och Tuomela (1996) säger att det finns en viktig orsak till att invandrarelevs inläring av sitt modersmål kan hämmas och det är omgivningens attityder till språket. Enligt Hyltenstams och Strouds (1991) studier värderas majoritetsspråket i ett samhälle högre än minoritetsspråket. Barn i vissa åldrar är känsliga för social status och de är inte motiverade att använda och lära in sitt modersmål, samtidigt som de anpassar sig till sina svenska vänner i språkligt hänseende och är därför mer motiverade att lära sig majoritetsspråket (Hyltenstam & Tuomela, 1996). Sahafs (1994) studie visar att invandrarelevernas motivation för att bevara sitt modersmål sjönk samtidigt som effekten av inläringserfarenheter utvecklats från att ha varit neutrala till att bli negativa. Eleverna anser alltså att de inte utvecklats tillräckligt mycket i sitt modersmål trots att de deltar i undervisning.

6.3.2 Skolans och lärarens påverkan på svenska språket

Lärare koncentrerar sig på elevens brister och då främst språkliga brister (Granstedt, 2010). Lärarens enspråkighet ses som ett problem och gör att bara det svenska språket blir bekräftat i skolan och således blir elever med annan kulturell bakgrund åsidosatt (a.a.). Även i läroböcker blir eleverna åsidosatta eftersom de är anpassade till svenska elever (Runfors, 2003). Under Runfors observationer fick eleverna böcker där det fanns många begrepp som var obekanta och svåra ordsammansättningar som gjorde att texten försvårades ytterligare. Dock ser eleverna skolans förhållningssätt som positivt genom att man erbjuder modersmålsundervisning och som stödjer elevernas flerspråkighet (Otterup, 2005).

6.3.3 Svenska språket kopplat till integration i skolan

För att kunna delta i den vanliga skolgången är det svenska språket en förutsättning (Jepson Wigg, 2008). När lärare diskuterar olika svårigheter för elever med annan kulturell bakgrund återkommer språket som ett stort problem (Runfors, 2003). Idag betonas vikten av att barn med utländsk bakgrund tar till sig grundläggande

kunskaper i svenska språket och det konstateras även att goda studieresultat hör ihop med goda kunskaper i svenska språket (Viberg, 1996; Granstedt, 2010 m.fl.). Elever med utländsk bakgrund upplever språket som den stora barriären för att integrera och att språket är nyckeln till att lyckas i skolan (Jepson Wigg, 2008; Runfors, 2003). Genom det svenska språket lär man sig mycket mer än bara språket i sig, så som svensk kultur och svenska koder (Runfors, 2003). I Jepson Wiggs (2008) studie beskriver en elev att hon ser sin egen brytning som ett problem eftersom hon inte vågar prata för att hon är rädd för att göra bort sig. Därav var hon inte med och lekte med andra som tyckte att hon var konstig och mobbade henne. Även lärare beskriver brytning och andra språksvårigheter som ett hinder eftersom de anser att en bra svenska är en förutsättning för att skapa samma möjligheter för alla (Runfors, 2003). Evaldsson (2002) nämner i sin studie, om språkets betydelse, kodväxling som ett hinder till att integrera med skolan och dess omgivning. Elever i hennes studie visar på att saker som är privata diskuteras på modermålet medan de kan börja och avsluta meningar med enstaka ord på svenska som saknar betydelse för meningens innehåll. Studien visar också att elever med samma språkliga bakgrund själva aktivt söker upp varandra i klasser och kan utesluta grupper som de inte vill ha med i sin gemenskap. Enligt Evaldsson (2002) blir detta ett hinder att lära sig svenska eftersom de kanske inte blir integrerade i klassen.

6.4 Föräldrars inverkan i skolan på elever med annan kulturell bakgrund

6.4.1 Lärarnas syn på föräldrar

I Grubers (2008) studie om en skola med hälften invandrarelever beskriver hon lärarnas kontakt till föräldrarna som bristande. Den bilden som lärare på skolan har av föräldrar till invandrarelever är att föräldrarna är bristande i sin roll som skolförälder som bland annat inte förväntas närvara vid föräldramöten. Även om lärarna på skolan förknippar dessa föräldrar med problem så ger de dem mindre uppmärksamhet än andra föräldrar. Under diskussioner som lärare har så faller ofta dessa föräldrar bort. Lärarna anser att föräldrarna får anpassa sig till skolans ”regler, tider och överenskommelser” (Gruber, 2008 s. 112).

När föräldrar med utländsk bakgrund kommer till Sverige så har de olika mycket kunskap om skolans struktur med sig i *bagaget*. Enligt en studie tycker lärarna att föräldrarna har för lite kunskaper om den svenska skolan och kunskap om hur skolan förmedlar information till eleverna (Granstedt, 2010). Detta tror lärare i Bouakaz (2007) studie kan vara en faktor som påverkar hur involverade och engagerade föräldrarna är av sina barns utveckling i skolan. En del lärare tror att en del föräldrar har en föreställning där de kommer från att läraren har en dominerande roll och det är lärarna som har mest kunskap. Vissa lärare var också självkritiska till vilken inställning de hade till framför allt de muslimsk-arabiska grupperna när det gällde den religiösa bakgrunden, traditioner och kulturen. De menar att dessa skillnader gör att lärarna blir osäkra på hur de ska agera och tar mer ett steg tillbaka än att söka kontakt med föräldrarna och involvera dem i skolans verksamhet. Vissa lärare i studien anser att föräldrars kultur och religion gör det svårt att kunna nå betygskriterierna i den svenska skolan. Ett exempel är undervisningen i Idrott och hälsa där vissa inte får byta om tillsammans med andra och inte visa hud för andra på

grund av religionen. I dessa situationer är föräldrarna väldigt tydliga med att eleverna inte ska vara med och det skapar ett hinder för eleven (Bouakaz, 2007). Lahdenperäs (1998) studie visar att 55 % av lärarna upplevde att elevens karaktär, beteende eller bakgrund (t e x föräldrar) var anledningar till skolrelaterade problem. Flera av dessa lärare ansåg att föräldrarna låg bakom elevernas skolsvårigheter då de hade orealistiska och höga krav på sina barn, att de hade mycket dåliga kunskaper i det svenska språket, de var stränga, föräldrarna gav barnen stryk hemma och att de hade tillfälliga eller dåliga arbeten. Resultatet av studien visar även att elevens pappa ansågs ligga bakom elevens svårigheter i skolan, då det ofta hände att han inte var hemma, att han inte tycktes bry sig om sitt barn och att han därmed var en dålig förebild för sin son/dotter. Vissa lärare i Granstedt (2010) studie anser att föräldrarna påverkar hur eleven ska tycka och tänka som kan bli en belastning för eleven i olika situationer. Det kan vara att föräldrarna inte ser ett behov att kunna bra svenska eftersom de har framtidsutsikter inom familjeföretag (Runfors, 2003). Detta är dock ingen entydig bild eftersom det finns de lärare som anser att föräldrarna har för lite auktoritet och låter barnen ta för mycket ansvar som också kan beskrivas som för lite engagemang (Granstedt, 2010). Föräldrar anses av lärarna som något som hindrar barnen i skolan oavsett deras förhållningssätt (a.a.).

6.4.2 Föräldrarnas syn på sin inverkan

Föräldrarna i Bouakaz (2007) studie menar också liksom lärarna att de är rädda för att bli involverade på ett felaktigt sätt. De anser att kunskapen om hur skolan fungerar är en nyckel till att våga ta kontakt med skolan. De föräldrar som har en arabisk bakgrund menar att det är oförskämt att lägga sig i lärarens yrkeskunskaper. De problem och brister som båda kan se är informationsbristen som kommer bland annat genom språket och de kulturkrockar som uppstår på barnens bekostnad. Ett exempel där språket kan skapa problem i motsatt riktning är när skolan talar på hemspråket fast föräldrarna kan tala och förstå svenska, då har föräldrarna tagit illa vid sig (Runfors, 2003). Hur mycket språkkunskaper eleven behöver går isär mellan föräldrar och lärare. Ett par föräldrar menar att mängden och syftet med språket tillhandhålls tillräckligt mycket så att de kan jobba inom familjeföretag (a.a.).

6.4.3 Kontakt mellan lärare och föräldrar

Ett aktivt samarbete mellan föräldrar och skola lyfts ofta fram som en nödvändig förutsättning för att skolan ska lyckas i sitt uppdrag (Bunar, 2001). I Granstedts (2010) studie beskriver lärarna att föräldrar med utländsk bakgrund både har brister men de ser även att de är kunniga. Det är framförallt klasslärare som ser deras brister medan modersmållärarna ser deras kunskap om den egna kulturen och traditionen. Det som utmärker sig i studien är att föräldrarnas språkliga förmåga är bristfällig och att lärarna där igenom drar sig för att söka kontakt. Detta gör att informationen till föräldrarna blir bristfällig och där igenom deras hjälp till sina barn i skolan. Även i Runfors (2003) studie anser lärarna att man drar sig för att söka kontakt med föräldrarna, detta beskrivs också i Bunars (2001) studie där lärarna anser att det är svårt att ta kontakt med föräldrarna. I Grubers (2008) studie förväntade sig inte lärarna att invandrarföräldrar ska närvara vid föräldramöten då dem förknippades med brister i sin roll som skolföräldrar. De anser att det är endast språket som är ett

hinder i kontakten. Enligt Lahdenperäs (1997) studie anser några av lärarna att hemspråkläraren är en viktig samarbetspartner och resurs. Lärarna i studien säger att hemspråkläraren är viktig i kontakten mellan skolan och hemmet och att hemspråkläraren skapar en trygghet. Resultatet visar även att flera lärare vill få eleven att delta i modersmålsundervisningen även om elevens föräldrar är negativa till detta.

7 DISKUSSION

I detta avsnitt jämför vi de vetenskapliga texternas resultat utifrån våra frågeställningar och vi kopplar även till vårt teoretiska perspektiv.

7.1 Lärares syn på elever med annan kulturell bakgrund

7.1.1 Lärares bakgrund och förhållningsätt

Lahdenperäs (1998) studie visar att lärarna har ett negativt förhållningsätt till elever med annan kulturell bakgrund vilket inte överensstämmer med diskrimineringsgrunderna i Lgr-11. Studien är gjord innan Lgr 11 och då fanns inte diskrimineringsgrunderna med i läroplanen, detta kan delvis förklara lärarnas förhållningsätt till elever med annan kulturell bakgrund. Läroplanen tar upp diskrimineringsgrunderna som etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning. Ju längre ifrån läraren och eleven stod varandra med tanke på etniskt tillhörighet och religion desto större risk för diskriminering och avstånd till eleven fanns. En fjärdedel av de intervjuade lärarna hade en interkulturell attityd som innebär att de ser elevers olika bakgrund som något bra där eleverna kan lära av varandra. I ett interkulturellt perspektiv ska elever och lärare få en ökad förståelse för varandras tankesätt och kultur (Torpsten, 20110922). Detta kan bli problematiskt om läraren tar avstånd från eleven och saknar ett interkulturellt perspektiv.

Lärarna i Lahdenperäs (1998) studie som undervisar i svenska som andraspråk och ämnet svenska var de som kategoriserade invandrareleverna mest negativt. Som Cederbergs (2006) studie visar påverkar lärarens förhållningsätt, positivt som negativt, elevernas skolgång på ett eller annat sätt. Lorentz och Bergstedt (2006) beskriver ordet interkulturell som en handling mellan personer från olika kulturella bakgrunder där kommunikation sker. Med ett negativt förhållningssätt hos läraren är det svårt att skapa en kommunikation mellan lärare och elev, då kan lärandet bli lidande. Om förhållningssättet från lärarens sida är positivt kan kommunikation och lärande främjas.

7.1.2 Kulturskillnader

Bredänges (2003) studie visar att flera lärare ser en skillnad mellan invandrarelever och svenska elever när det gäller regelsystem och normer. De svenska barnen vet var gränsen går, alltså vad och hur mycket som är tillåtet, och de går inte över den gränsen. Invandrareleverna är vana vid andra gränser och vilka straff man får om man överskrider de gränserna, vilket kan skapa problem för dessa elever. Enligt Runfors (2003) studie har invandrareleverna lägre status i umgängeskretsen i skolan eftersom de har svårt att anpassa sig till svenska regler och normer. Utifrån dessa studier kan vi se en likhet vid anpassningen till svenska normer och regler och att detta kan få negativa konsekvenser för invandrareleverna. Om invandrareleverna inte följer lärarens regler i klassrummet så kan läraren få en uppfattning att alla invandrarelever inte följer reglerna. Detta kan även medföra att invandrarelevernas studieresultat blir lidande eftersom de fokuserar på fel saker.

7.1.3 Miljöfaktorer

Enligt Grubers (2008) studie placerar lärarna in elever i fack utifrån var de kommer ifrån. En del lärare menar att var eleverna kommer ifrån påverkar hur eleverna betar sig i skolan. De menar att arbetsbördan blir tyngre när de arbetar med invandrarelever än med svenska elever. I en översikt av Grubers (2008) studie uppfattas invandrarelever som stökiga och medför problem i undervisningen. Lorentz och Bergstedt (2006) beskriver det interkulturella lärandet som en interaktion och kommunikation mellan olika individer med skild kulturell eller etnisk bakgrund och att denna interaktion och kommunikation kan påverka lärandets villkor. Om lärares inställning till invandrarelever är att de är stökiga och medför problem i undervisningen, kan detta påverka hur och vad eleven lär sig. Istället för att förmedla ämneskunskaper till eleven kanske läraren lägger fokus på att säga till eleven vid flera tillfällen under lektionen. Kunskaperna eleven tar till sig hade kunnat vara fler om läraren haft ett annat förhållningssätt till det interkulturella lärandet och då bemött problemet annorlunda. Runfors (2003) styrker påståendet med att hemmiljön påverkar hur eleverna presterar och betar sig i skolan. En skillnad finns i Lahdenperäs (1998) studie där majoriteten av lärarna anser att eleven själv hade problem i skolan. Likt Runfors studie menar några lärare i Lahdenperäs studie att miljöfaktorer ligger bakom elevernas svårigheter i skolan.

7.2 Elever med annan kulturell bakgrunds syn på skolan

7.2.1 Anpassning till den svenska skolan

Både i Johansson (2011) och Cederberg (2006) beskriver eleverna vikten av att kunna anpassa sig till den svenska normen. De anser också att de får för lite hjälp av lärarna och skolan att klara anpassningen till den svenska skolan och därigenom få en bra utbildning. Intervjupersonerna i Johanssons studie trodde att anpassningen var en förutsättning för att få ett jobb och familj i Sverige. Kvinnorna i Cederbergs studie beskriver att anpassningen till den svenska skolan ledde till bra relationer med några lärare. Kvinnorna kände sig också sedda och blev bekräftade av dessa lärare som ledde till en trygghet och meningsfullhet hos kvinnorna. Intervjupersonerna säger att de genom observation av klasskamrater lärt sig hur man betar sig i klassrummet. I Johanssons (2011) studie beskriver eleverna en önskan om att ”vara svensk” och att vara en bra svensk bidrar till goda framtidsförhoppningar och om man inte lärt sig att vara svensk kan detta leda till låg självkänsla och lägre tro på framtiden. Om man inte klarar av att bli svensk finns risk för andrafiering av elever med annan kulturell bakgrund (Elmeroth, 2008). Att vara en del av en klass med svenska elever är en förutsättning för elever med annan kulturell bakgrund för att komma in i gemenskapen.

7.2.2 Brister i det svenska språket

Cederbergs (2006) studie visar att några kvinnor hade lärare som satte betyg utifrån deras kunskaper i svenska språket istället för ämneskunskaper. Detta upplevde några av kvinnorna som diskriminerande. Detta kan kopplas till diskrimineringsgrunderna i

Lgr-11 där en av grunderna är etnisk tillhörighet. Lärarna diskriminerade några av kvinnorna utifrån deras etniska tillhörighet.

7.3 Språkets betydelse för elever med annan kulturell bakgrund

7.3.1 Modersmålets betydelse för invandrarelevers inlärnin

Enligt Hyltenstam och Tuomela (1996) kan omgivningens attityder till språket göra att inläringen av modersmålet blir hämmat. Denna attityd förstärks i Hyltenstams och Strouds (1991) studier där majoritetsspråket i ett land värderas högre än minoritetsspråket. Den sociala statusen är känslig för barn i vissa åldrar och detta motiverar dem inte till att använda och lära in sitt modersmål. Samtidigt anpassar de sig till sina svenska vänner i språkligt hänseende och detta gör dem motiverade till att lära sig majoritetsspråket som i detta fall är svenska (Hyltenstam och Tuomela, 1996). Sahafs (1994) studie visar att motivationen hos invandrareleverna för att bevara sitt modersmål sjönk. Eleverna anser att de inte utvecklats tillräckligt mycket i sitt modersmål trots att de deltar i regelbunden undervisning. Detta kan kopplas till Elmeroths (2008) begrepp andrafiering eftersom eleverna vill passa in i den svenska gruppstillhörigheten och inte bli sedda som *dem*. Då kan modersmålet bli lidande eftersom eleverna vill lära sig majoritetsspråket som i detta fall är svenska.

7.3.2 Skolans och lärarens påverkan på svenska språket

Granstedt (2010) menar att lärare koncentrerar sig på elevens språkliga brister och att deras enspråkighet ses som ett problem då elever med annan kulturell bakgrund blir åsidosatta. Även skolans läroböcker är anpassade för svenska elever och detta gör att eleverna återigen blir åsidosatta (Runfors, 2003). Eleverna ser skolans förhållningssätt som positivt då det erbjuds modersmålsundervisning som stödjer elevernas flerspråkighet (Otterup, 2005). Detta kan kopplas till Lpo-94 där det står att modersmålsundervisningens syfte är att främja och utveckla en flerkulturell identitet hos eleven.

7.3.3 Språket kopplat till integration i skolan

Eftersom det svenska språket är en förutsättning för att delta i den vanliga skolgången, anser lärare att språket är ett stort problem för elever med annan kulturell bakgrund (Jepson Wigg, 2008; Runfors, 2003). På så vis betonas vikten av att ha grundläggande kunskaper i det svenska språket och detta kan leda till goda studieresultat (Viberg, 1996; Granstedt, 2010). Elever med annan kulturell bakgrund ser språket som en barriär för att integreras och att språket är en förutsättning till att lyckas i skolan (Jepson Wigg, 2008; Runfors, 2003). En del av denna barriär kan vara att eleven bryter när han/hon talar och detta kan leda till att eleven istället väljer att inte prata. Detta kan göra att eleven inte integreras i skolan på grund av sina brister i språket. Evaldsson (2002) menar att språkets betydelse är en förutsättning för integrering i skolan. Elever med samma språkliga bakgrund söker upp varandra och de kan utesluta andra ifrån sin gemenskap. Detta kan försvåra integreringen i

skolan och det är även en sorts andrafiering (Elmeroth, 2008). Även lärare beskriver brytning och andra svårigheter med språket som ett problem, då de anser att goda kunskaper i svenska språket är en förutsättning för att ge alla samma möjligheter (Runfors, 2003). Genom det svenska språket lär man sig mycket mer än bara språket i sig, så som svensk kultur och svenska koder (Runfors, 2003). Lorentz & Bergstedt (2006) menar att en interkulturell handling är kommunikation mellan personer ifrån olika kulturella bakgrunder. Om man lär sig det svenska språket, kan man också lära sig den svenska kulturen och de sociala koderna.

7.4 Föräldrars inverkan i skolan på elever med annan kulturell bakgrund

7.4.1 Lärarnas syn på föräldrar med annan kulturell bakgrund

Gruber (2008) beskriver att lärarnas kontakt med föräldrarna är bristande. Lärarna anser att föräldrarna inte förväntas närvara vid föräldramöten och därför är de bristande i sin roll som skolförälder. Lärarna menar att föräldrarna ska anpassa sig till skolans regler, tider och överenskommelser. Föräldrarna förknippas som problem av lärarna och ändå ges de här föräldrarna mindre uppmärksamhet än andra föräldrar (a.a.). Elmeroth (2008) beskriver andrafiering som en skillnad mellan *vi* och *dem*, där *vi* står för svenskar och *dem* står för icke-svenskar. Lärarnas beskrivningar i Grubers (2008) studie kan tolkas som att *dem* pratar om grupptillhörighet genom *vi* och *dem*. Det kan skapa en barriär för elever genom att de inte får stöd och hjälp hemifrån, som enligt Lgr-11 är en förutsättning för eleverna att klara av skolans krav.

Enligt Granstedts (2010) studie anser lärarna att föräldrarna har för lite kunskap om den svenska skolan och hur skolan förmedlar information till eleverna. Lärare i Bouakaz (2007) studie menar att detta kan vara en faktor som påverkar hur insatta föräldrarna är av sina barns utveckling i skolan. En del lärare i studien har en uppfattning om att vissa föräldrar ser läraren som dominant och att det är läraren som har mest kunskap. Då blir föräldrarna passiva eftersom de inte vågar inkräkta på lärarnas område och det blir ingen bra kontakt mellan lärare och förälder eftersom de är på för olika nivåer (a.a.). Lärarna i Bouakaz (2007) studie ansåg att kontakten blev bristfällig genom deras eget agerande då de kände sig osäkra på föräldrarnas bakgrund och kultur. Detta gjorde att lärarna tog ett steg tillbaka och inte sökte kontakt med föräldrarna. Detta kan skapa problem eftersom föräldrarna kan missa viktig information om sitt barns skolsituation, samtidigt som lärarna inte ägnar speciellt mycket tid till dessa föräldrar.

Några lärare i Bouakaz (2007) studier menar att föräldrars religion och kultur gör det svårt för eleven att klara betygskriterierna i vissa ämnen. Det finns situationer där föräldrarna tydligt markerar att eleverna inte ska delta i undervisningen. Detta kan kopplas till Granstedts (2010) studie där lärarna menar att vissa föräldrar påverkar hur eleven ska tycka och tänka som kan bli en belastning för eleven i olika situationer. Vissa lärare i studien anser att föräldrarna inte bryr sig och låter barnen ta för mycket eget ansvar. Lahdenperäs (1998) studie visar att en del av lärarna såg elevens föräldrar som en del av elevens problem i skolan, då de hade höga krav och mindre bra kunskaper i det svenska språket.

7.4.2 Föräldrarnas syn på sin inverkan

I Bouakaz (2007) studie är föräldrarna rädda för att bli involverade på fel sätt. De anser att kunskapen om hur skolan fungerar är en förutsättning för att våga ta kontakt med skolan. Föräldrarna med arabiskt ursprung tycker att det är oförskämt att lägga sig i lärarens kunskaper. Språket kan skapa problem när skolan talar på modersmålet men föräldrarna kan tala och förstå svenska, då kan dessa föräldrar ta illa vid sig (Runfors, 2003). Kunskapen är en nyckel för föräldrarna för att söka kontakt med skolan. Även om vissa föräldrar kan ha den kunskapen tycker de att det är oförskämt att lägga sig i lärarens kunskaper. Detta tyder inte på ett interkulturellt förhållningssätt hos lärare då kommunikationen mellan lärare och föräldrar är bristfällig (Lorentz och Bergstedt, 2006).

7.4.3 Kontakt mellan lärare och föräldrar

En nödvändig förutsättning för skolan är att kontakten mellan föräldrar och skola fungerar (Bunar, 2001). Detta överensstämmer med Lgr-11 där det står att skolan måste samarbeta med hemmet för att skolarbetet ska fungera. Lärarna i Granstedts (2010) studie anser att föräldrar med annan kulturell bakgrund både är kunniga och har brister, där klasslärarna ser brister medan modersmållärarna ser deras kunskap om den egna kulturen och traditionen. I Lahdenperäs (1997) studie tycker lärarna att modersmålläraren är en viktig samarbetspartner som ses som en viktig kontakt mellan skolan och hemmet där läraren kan skapa en trygghet. Torpsten (20110922) anser att genom kommunikation med andra kan man få en ökad förståelse för andras tankesätt, enligt det interkulturella perspektivet. Eftersom modersmållärarna ser föräldrarnas kunskaper kan detta skapa en trygghet via kommunikation med föräldrarna. Enligt Grubers (2008) studie förväntade sig inte lärarna att föräldrar med annan kulturell bakgrund skulle närvara vid föräldramöten, då dem ansågs brista i sin roll som skolföräldrar. Föräldrarnas språkliga förmåga i Granstedts (2010) studie är bristfällig och därför drar sig lärarna för att söka kontakt med föräldrarna. Informationen till föräldrarna blir lidande och på så vis påverkas möjligheter att hjälpa sina barn i skolarbetet. Detta problem beskriver även lärarna i Runfors (2003) och Bunars (2001) studie där de inte vågar eller anser att det är för svårt att söka kontakt med föräldrarna.

8 PEDAGOGISKA IMPLIKATIONER

Hur läraren ser på elever med annan kulturell bakgrund kan påverka elevens utveckling och studieresultat. En av de saker vi upptäckte i vår systematiska litteraturstudie var att flertalet av lärarna inte hade ett interkulturellt förhållningssätt gentemot eleven. Betydelsen för elever med annan kulturell bakgrund att lära sig det svenska språket återkommer i vår litteraturstudie. Både lärare och elever såg språket som ett hinder till att eleven integreras i skolan. I vårt arbete återkommer invandrarelevs önskan om att *bli svensk*, vilket innebär att man blir en del av gemenskapen i klassen genom att bland annat lära sig sociala koder, normer och regler som gäller i den svenska skolan. Några lärare betygsatte invandrarelevs språkliga kunskaper istället för deras ämneskunskaper, vilket ledde till att dessa elever kände sig diskriminerade. Vi förvånades över hur flera lärare såg invandrarelever som en homogen grupp, även om både Lpo-94 och Lgr-11 säger att man ska se varje elev som en unik individ.

Idag kräver läraryrket att man har ett interkulturellt förhållningssätt eftersom antalet elever med annan kulturell bakgrund har ökat (Skolverket, 2011:213). Det vi bär med oss till vårt framtida yrke är en ökad förståelse för vilka svårigheter elever med annan kulturell bakgrund kan möta i den svenska skolan. Att man som lärare är medveten om att ens syn på elever, oavsett kulturell bakgrund, påverkar elevens studieresultat och utveckling är en viktig sak man bör ta med sig till framtida läraryrke. Invandrarelevs önskan om att bli en del av gemenskapen i klassen är en viktig del i arbetet som lärare för att integrera dessa elever i den svenska skolan. Om man vill inta ett interkulturellt förhållningssätt anser vi att man inte bör ha en förutfattad bild av invandrarelever och man bör vara medveten om sina fördomar. Avslutningsvis menar vi att invandrarelever inte bör ses som en homogen grupp, då det finns skillnader mellan individer även om de har samma kulturella bakgrund.

9 REFERENSLISTA

- Bergstedt, Bosse & Lorentz, Hans (red.) (2006). *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*. Lund: Studentlitteratur
- Bouakaz, Laid (2007). *Parental involvement in school: what hinders and what promotes parental involvement in an urban school*. Lund: Lunds universitet
- Bredänge, Gunlög (2003). *Gränslös pedagog: fyra studier om utländska lärare i svensk skola*. Göteborg: Göteborgs universitet
- Bunar, Nihad (2001). *Skolan mitt i förorten: fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Växjö: Växjö universitet
- Cederberg, Meta (2006). *Utifrån sett - inifrån upplevt: några unga kvinnor som kom till Sverige i tonåren och deras möte med den svenska skolan*. Lund: Lunds universitet
- Cummins, Jim (1981). *Bilingualism and minority-language children*. Toronto: The Ontario Institute for Studies in Education
- Evaldsson, Ann-Carita (2002). Sociala och språkliga gränsdragningar bland elever i en mångkulturell skola. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, årg 7, nr 1, s. 1–16. Tillgänglig: <http://www.ped.gu.se/biorn/journal/pedfo/pdf-filer/evaldsson.pdf> [2011-10-05]
- Forsberg, Christina & Wengström, Yvonne (2008). *Att göra systematiska litteraturstudier: värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*. 2., [uppdaterade] utg. Stockholm: Natur & Kultur
- Granstedt, Lena (2010). *Synsätt, teman och strategier : några perspektiv på mångkulturella frågor i skolan i ett praktisknära projekt*. Umeå: Umeå universitet, Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-38152> [2011-11-04]
- Gruber, Sabine (2008). *När skolan gör skillnad: skola, etnicitet och institutionell praktik*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Hermerén, Göran (2011). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet Tillgänglig: http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/2011_01.pdf [2011-12-05]

- Hyltenstam, Kenneth & Stroud, Christopher (1998). *Final report and recommendations from the Evaluation of teaching materials for lower primary education in Mozambique*. Uppsala: SEC/ILU, Uppsala University. Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-127021> [2011-11-22]
- Hyltenstam, Kenneth & Tuomela, Veli (1996). Hemspråksundervisningen. *Hyltenstam, Kenneth (red.). Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. s. 9-109. Lund: Studentlitteratur
- Jepson Wigg, Ulrika (2008). *Bryta upp och börja om: berättelser om flyktingskap, skolgång och identitet*. Linköping: Linköpings universitet. Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-16276> [2011-10-05]
- Johansson, Thomas (2011). The art of becoming 'Swedish': Immigrant youth, school careers and life plans. *Ethnicities*, vol. 11 no. 2 ss. 184-201. Tillgänglig: <http://etn.sagepub.com/content/11/2/184> [2011-10-05]
- Lahdenperä, Pirjo (1997). *Invandrarbakgrund eller skolsvårigheter?: en textanalytisk studie av åtgärdsprogram för elever med invandrarbakgrund*. Stockholm: Stockholms universitet
- Lahdenperä, Pirjo (1998). School Difficulties and Immigrant Background: conclusions about intercultural education. *European Journal of Intercultural studies*, vol. 9, no. 3, ss. 297-306. Tillgänglig: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0952391980090307> [2011-10-05]
- Lorentz, Hans (2007). *Talet om det mångkulturella i skolan och samhället: en analys av diskurser om det mångkulturella inom utbildning och politik åren 1973-2006*. Lund: Lunds universitet
- Lidskog, Rolf & Deniz, Fuat (2009). *Mångkulturalism: socialt fenomen och politisk utmaning*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Otterup, Tore (2005). *"Jag känner mej begåvad bara": om flerspråkighet och identitetskonstruktion bland ungdomar i ett multietniskt förortsområde*. Göteborg: Göteborgs universitet
- Runfors, Ann (2003). *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar: en studie av hur invandrarskap formas i skolan*. Stockholm: Stockholms universitet

- Sahaf, Ali Reza (1994). *Language, identity and social behaviour: a sociocultural approach to the study of the concept "will" on the effectiveness of the "how's" and "why's" of bilingualism*. Linköping: Linköpings universitet
- Skolverket (1995). *Skolan i siffror 1995: Del 1 Elever – Lärare*. Stockholm: Liber Distribution
- Skolverket (1996). *Grundskolan – Kursplaner och betygskriterier*. Stockholm: Fritzes
- Skolverket (2010). *Elever och kursdeltagare i svenskundervisning för invandrare (sfi) kalenderår 2010* Tillgänglig: http://www.skolverket.se/statistik_och_analys/2.1862/2.4402/2.4419/elever-och-kursdeltagare-i-svenskundervisning-for-invandrare-sfi-kalenderar-2010-1.129628 [2011-10-06]
- Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Fritzes
- Skolöverstyrelsen (1980). *Läroplan för grundskolan allmändel- mål och riktlinjer, timplaner, kursplaner*. Stockholm: Liber Utbildningsförlaget
- Torpsten, Ann-Christin. (2011). *Språkmöten och flerspråkighet*. Föreläsning 2011-09-22. Kalmar: Linnéuniversitetet
- Utbildningsdepartementet (1994). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet*. Stockholm: Fritzes
- Viberg, Åke (1996). Svenska som andraspråk i skolan. *Hyltenstam, Kenneth (red.). Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. s. 110-147. Lund: Studentlitteratur
- Wigerfelt, Berit (2004). *Modersmållärare – en yrkesgrupp mellan retorik och realitet*. i *Nära gränsen? – Perspektiv på skolans arbetsliv*. Katrineholm: Arbetslivsinstitutets Förlag.